

In de 17de eeuw zijn nog te melden: HENDRIK VAN DIEST († 1616), vicaris te Roermond, liet twee delen *Conciones de tempore* na; de vertaler ANGELUS SCHOTTE († 1661), profes te Brussel en coadjutor te Lier, schreef ook ter ere van de H. Bruno; WINOLD COSTER VAN DEVENTER († 1674), profes te Keulen, vervaardigde een *Tractatus eucharisticus*.

H. J. J. SCHOLTENS, *De litteraire nalatenschap van de kartuizers in de Nederlanden*, Ons Geestelijk Erf, 25, 1951, p. 34. DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 132; A. GRUIJS, *Cartusiana. Un instrument heuristique*, I. *Bibliographie générale. Auteurs cartusiens*, Paris, 1976, p. 160 (Bibliographies, Colloques, Travaux préparatoires [de l']Institut de Recherche et d'Histoire des Textes). H. J. J. SCHOLTENS, *o.c.*, p. 33-34.

5. De 18de(-19de) eeuw

De jezuïet JAMES EDEN van Sint-Omaars, te Londen geboren, is naar de kartuizerorde overgegaan in het klooster te Nieuwpoort, waar hij in 1698 zijn professie aflegde. Hij stierf er in 1706/07. Hij vertaalde uit het Spaans in het Engels enkele traktaten van zijn oud-confrater de H. Alonso Rodriguez († 1617).

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 1240; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1240.

Een ander belangrijk vertaler was HIERONYMUS VAN DEN KERCKHOVE. Hij is ingetreden bij de kartuizers te Gent en is verschillende malen prior geweest, te Sint-Martens-Lierde (1677-1683, 1694), te Antwerpen (1683-1685), te Brugge (1688-1691) en in zijn professiehuis (1701-† 1713/14). Hij vertaalde in het Nederlands: 1. Maria van Jezus († 1665), abdis van het franciscanessenklooster Onbevleete Ontvangenis te Agreda, *La mistica ciudad de Dios ... historia divina y vida de la virgen madre de Dios* (= *Mystieke stadt Godts ... goddelycke historie ende leven vander maghet ende moeder Godts Maria*); 2. J. Crasset († 1692), jezuïet te Parijs, *Préparation à la mort* (= *Bereydinghe tot de doodt*); 3. en verder twee anonieme Franse werken – a) *Ghesantschap vande ziele tot haren dood, om wel ende deughtsaemelijck te volbrengen alle de voornaemste oeffeningen vanden dagh*, door een onbekende jezuïet – b) *De verborghen wetenschappen van het cloosterlyck leven*, opgedragen aan zijn nicht Maria-Jacoba vanden Kerckhove, novice in het reguliere kanunnikessenklooster Syon te Antwerpen, in het vooruitzicht van haar professie.

H. MARTIN, *Catalogue des manuscrits de la Bibliothèque de l'Arsenal*, VI, Paris, 1892, p. 433-434, 439; S.-M. AUTORE, *Bibliotheca Cartusiano-Mariana seu breves notitiae scriptorum sacri ordinis Cartusienensis qui de Beatissima Deipara Virgine Maria tractatus et libellos, hymnos aut sermones conscripserunt*, Monstrolii, 1898, p. 32; *Bibliotheca Cartholica Neerlandica Impressa (1500-1727)*, Hagae Comitum, 1954, nrs. 15864, 15924, 17282; V. GAUBLOMME, *Necrologie*

van de kartuize *St-Martens-Bos te St-Martens-Lierde*, Het Land van Aalst, 9, 1957, p. 195; J. DE GRAUWE, *Histoire de la chartreuse du Val-Royal à Gand et de la chartreuse du Bois-Saint-Martin à Lierde-Saint-Martin (Flandre Orientale)*, Salzburg, 1974, p. 66, 74, 120 (*Analecta Cartusiana*, 18); ID., *Prosopographia*, nr. 1118; ID., *Chartreuse du Val-de-Grâce à Bruges*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1222.

Vóór zijn professie in het kartuizerklooster te Nieuwpoort in 1693 schreef WILLIAM HALL *A sermon preached before H. Maj. the Queen Dowager in her chapel at Somerset House, upon the 5 sunday after Easter*. Ook heeft hij *Collections of historical matters* samengesteld. W. Hall, Londenaar van geboorte, had vóór zijn intrede gestudeerd aan het Engels college te Lissabon. Na tot priester te zijn gewijd was hij tot in 1688 de vicaris en de hofpredikant van koning Jacob II van Engeland. Hij heeft de Nieuwpoortse kartuis tweemaal als prior bestuurd (1696-1699 en 1715-1718). Evenwel stierf hij in de functie van procurator in 1718.

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 921; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1240, 1252-1253.

JAN-BAPTIST DOEMENS, geprofest in het kartuizerklooster te Sint-Martens-Lierde in 1697, was er procurator van 1700 tot 1702/03. Omstreeks 1700-1701 schreef hij zijn *Sermones in die Nativitatis Domini*, zicht inspirerend op Luc. II, 10-11; het zouden kapittelpreken zijn geweest. nadien verbleef hij tot 1707 bij de kartuizers te Brugge, waar hij in 1706 met de landmeter P. A. Nollet de *Spiegel der landmeters* begon te schrijven; J.-B. Doemens was zeer bedreven in de geometrie. Beide auteurs voerden nog in 1718 een drukke briefwisseling over dit onderwerp met elkaar. Alleszins verscheen dit boek in 1715 bij de Brugse drukker Paulus Roose († 1732). J.-B. Doemens stierf te Sint-Martens-Lierde in 1722/23.

A. VISART DE BOCARMÉ, *Recherches sur les imprimeurs brugeois*, Bruges, 1928, p. 50; V. GAUBLomme, *Necrologie van de kartuize St-Martens-Bos te Sint-Martens-Lierde*, Het Land van Aalst, 9, 1957, p. 196-197; J. DE GRAUWE, *Chartreuse du Bois-Saint-Martin à Lierde-Saint-Martin* [Destelbergen, 1973], p. 15 (pro manuscripto); ID., *Histoire de la chartreuse du Val-Royal à Gand et de la chartreuse du Bois-Saint-Martin à Lierde-Saint-Martin (Flandre Orientale)*, Salzburg, 1974, p. 125, 134-135 (*Analecta Cartusiana*, 18), spreekt over 500 exemplaren van de *Spiegel* in het begin der 18de eeuw; ID., *Prosopographia*, nr. 1853 R. SCHONAERTS en J. MOSSELMANS, *De landt-meeters van de XVIe tot de XVIIIe eeuw in onze provincies*. Tentoonstelling ... Koninklijke Bibliotheek Albert I van 21 mei tot 31 juli 1976, Brussel, 1976, p. 138; J. DE GRAUWE, *Chartreuse du Val-de-Grâce à Bruges*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1196, 1224.

FRANCIS THOM(P)SON, bijgenaamd Hercules Thyrwhit, in 1711 geprofest in het kartuizerklooster te Nieuwpoort, werd hier in 1726 vicaris tot aan zijn dood in 1727. Vóór zijn intrede studeerde F. Thompson, te London geboren in 1672, aan het Engels college te Douai en maakte hij verschillende reizen

naar Parijs, Engeland en Rome. Hij is de auteur van verscheidene heiligenlevens en van een werk getiteld *A summary of the principal snares wh. the devil uses to intrap our souls*. Hij leverde ook vertaalwerk: *The method of meditation by way of question and answer out of French* en een vertaling van het werk van Pierre Lenain († 1713), subprior van La Trappe, *Treatise of scandal in monasteries*.

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 697; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1240.

JOSEPH BETTS, geboren te Londen in 1674, zoon van de lijfarts van koning Karel II van Engeland, verlangde na zijn studies te Sint-Omaars en Douai kartuizer te worden. Maar zijn ouders weigerden. In 1704 weduwnaar geworden, keerde hij naar het Engels college te Douai terug om er theologie te studeren. In 1711 deed hij professie in het kartuizerklooster te Nieuwpoort, waar hij prior was van 1722 tot aan zijn dood in 1729. J. Betts is vooral als vertaler gekend: een vertaling uit het Portugees van een werk van de augustijn Thomas a Jesu († 1582), *The sufferings of Christ*, wellicht met *An abstract of the life of father Thomas of Jesus*; een andere vertaling heeft als titel *Treatise of peace of soul*. Zelf zou hij *Sermons on several feasts* hebben vervaardigd.

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 1884; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1240, 1254.

CAROLUS BENJAMIN LEE uit Middlesex was ook een vertaler. Uit het Frans heeft hij in het Engels overgezet: A. Godeau († 1672), bisschop van Vence, *A vocation to the ecclesiastical state*; en Claude Fleury († 1723), *The history of the church, the first 15 or 16 volumes*. Ook vertaalde hij uit het Spaans de dominicaan Ludovicus de Granada († 1588), *Sinners guide*. Van zijn hand schijnt ook een prekenverzameling te hebben bestaan. C. B. Lee was van huize uit anglicaan, maar zwoer deze confessie af. Na zijn studies te Douai werkte hij enige tijd als missionaris in Engeland. Vervolgens werd hij leraar aan het Collège de Douai; dan weer keerde hij naar Engeland terug, waar hij voornoemd werk van Granada vertaalde. Uiteindelijk deed hij in 1714 professie in het kartuizerklooster van Nieuwpoort. Hier was hij achtereenvolgens procurator (1721-1729) en prior (1729-† 1740).

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 434; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1240, 1254-1255.

Voor de geschiedenis van het kartuizerklooster te Chercq bij Doornik zijn de geschriften van ADRIEN-PHILIPPE DE REUMES onontbeerlijk. Hij werd

in 1668 te Nijvel geboren en deed in de Doornikse kartuis in 1689 professie. Van 1709 tot 1721 oefende hij de functie van sacrista uit. Als vicaris tussen 1721-1725 gaf hij in opdracht van zijn prior opnieuw uit: 1. *Catalogus religiosorum cartusiae Cercanae ... in tres partes divisus, cujus prima pars continet nomina priorum et rectorum, 2a monachorum, 3a vero conversorum et donatorum* (9 april 1723); 2. *Calendarium benefactorum cartusiae Cercanae* (19 april 1723); 3. *Copia antiquioris registri scripti in pergameno. In hoc libello sive registro continentur fundatores et benefactores cartusiae Cercanae juxta Tornacum, ac eleemosinae quas contulerunt praefatae domui* (29 april 1723). Deze bewaarde lijsten behoren tot de belangrijkste historische documenten over de kartuis te Doornik, alhoewel ze niet altijd betrouwbaar zijn. A.-Ph. De Reumes, die in 1734 opnieuw sacrista was, stierf in 1752.

F. DESMONS, *La chartreuse du Mont-André à Chercq, près Tournai (1375-1783)*, Annales de la Société historique et archéologique de Tournai, n.s. 14, [1911], p. 144, 151; DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 62 (+ Suppl.).

De kroniekschrijver van het Nieuwpoortse kartuizerklooster was JAMES LONG. Deze Londenaar legde in 1716 zijn professie af. Hij is procurator, vicaris en prior geweest. Laatstgenoemde functie oefende hij slechts in 1753 uit. Wegens interne moeilijkheden moest hij Nieuwpoort in 1754 verlaten en werd hij coadjutor in de kartuis te Brussel; hier had hij reeds in 1734 al vertoefd. Hij overleed in 1759. J. Long schreef de geschiedenis van zijn klooster in het Engels en het Latijn (*Notitia Cartusianorum Anglorum*). De Engelse redactie ging de Latijnse vooraf, daar de vele fouten en bijschrijvingen niet meer in de Latijnse tekst worden aangetroffen. In deze kloosterkroniek verwerkte hij zijn *Sancti Brunonis ordinis Cartusiensis institutoris acta*. Bovendien redigeerde J. Long een *Breve sacrae theologiae compendium catechisticum in usum juniorum hujus conventus patrum*.

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 1269; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1231-1232, 1240, 1256-1257.

BRUNO FLEMING was van Schotland herkomstig. Hij werd in 1732 in het kartuizerklooster te Nieuwpoort geprofest. Achtereenvolgens was hij er sacrista (1750), vicarius (1752-1753) en prior (1753-† 1761). Hij heeft twee titels op zijn naam staan, met name *Recognita veritas in quatuor tomis distincta seu mentalis conflectio* en *Officia devota*.

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 394; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1240, 1257.

Als Willem Pédé geboren omstreeks 1700 te Brussel, veranderde hij zijn voornaam in deze van Bruno bij zijn professie in het kartuizerklooster van zijn geboortestad in 1720. BRUNO PÉDÉ bekleedde de functies van procurator in zijn professiehuis (1724-1731) en in de kartuis te Leuven (1736-1738), alsook van prior in de conventen te Sint-Martens-Lierde (1744-1752) en Herne (1752-† 1765). Hier schreef hij: 1. *Series monachorum professorum cartusiae B.M.V. de Capella et illorum qui in illa prioris munus egerunt ab initio foundationis eiusdem domus ad annum 1762*; 2. *Series conversorum domus Capellae*; 3. *Fratres vocati clerici redditu et laici redditu*, resp. klerken-reddieten (ze hadden een minder strenge levenswijze dan de monniken, ze mochten geen enkele functie in huis uitoefenen, de overheid kon ze tot het priesterschap toelaten) en leken-reddieten (ze waren zeldzaam en hadden een zachtere dagorde dan de conversen), welke beide categorieën ophielden te bestaan in 1582. De *Series monachorum* is onvolledig gebleven: de auteur is door zijn overlijden met zijn biografische notities niet verder gekomen dan het jaar 1693. Niettemin is zij praktisch de enige bron voor de geschiedenis van het Hernse kartuizerklooster vanaf 1534, in welk jaar Johannes Ammonius met de kroniek van Herne is geëindigd. Het is goed mogelijk dat B. Pédé ook de auteur is van de *Catalogus chronologicus domnorum priorum celeberrimae Carthusiae Capellae B.M. Virginis in pago Herinensi prope Angiam Hannoniae oppidum*, een lijst van priors vanaf de stichting van het klooster tot 1752; de eerste priors verschijnen er eenvoudigweg met hun naam, de volgende zijn vergezeld van een summiere biografische aantekening.

A. BEELTSSENS en J. AMMONIUS, *Chronique de la chartreuse de la Chapelle à Hérimmes-lez-Engnien*, publiée et annotée par ED. LAMALLE, Louvain, 1932, p. XXIII, XXXIII-XXXVI, XL-XLI, 193-226 (Bibliothèque de la Revue d'histoire ecclésiastique, 8); V. GAUBLOMME, *Necrologie van de kartuize St-Marten-Bos te St-Martens-Lierde*, Het Land van Aalst, 9, 1957, p. 201-202; J. DE GRAUWE, *Chartreux du Bois-Saint-Martin à Lierde-Saint-Martin*, [Destelbergen, 1973], p. 14, 94-97 (pro manuscripto); ID., *Histoire de la chartreuse du Val-Royal à Gand et de la chartreuse du Bois-Saint-Martin à Lierde-Saint-Martin (Flandre Orientale)*, Salzburg, 1974, p. 127-129, 134 (Analecta Cartusiana, 18); ID., *Prosopographia*, nr. 416.

GILBERT JUMP, geboren in Lancaster, deed in 1726 professie in het kartuizerklooster te Nieuwpoort. Hij was er prior van 1743 tot 1753. Behalve dit prioraat oefende hij nog de functies van sacrista, procurator en vicaris uit. Hij overleed in 1772. Hij is de auteur van een *Antiqua ecclesiae disciplina secundum quamvis clericalem simul et monasticam vitam degere possis*.

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 805; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1240, 1256.

De sociaal bewogen Luikse kartuizer HUGO STEFNÉ, in 1740 geprofest, publiceerde in 1773 een tachtig bladzijden tellende verhandeling over de *Moyens de soulager les pauvres et d'abolir la mendicité publique dans le pays de Liège sans le secours d'hôpital général* (om de Luikse armen en bedelaars uit hun situatie te verheffen). Hij overleed in 1775.

J. STIENNON, *Chartreuse des Douze Apôtres à Liège*, Monasticon Belge, II. Province de Liège, Maredsous 1928, p. 495; DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 1182 (+ *Suppl.*).

Een vlot dichter over het leven van elke dag was Petrus-Antonius, in het klooster BRUNO VAN HEUSDEN. Hij werd te Antwerpen in 1738 geboren en deed zijn middelbare studies bij de jezuïeten van deze stad. In 1760 trad hij bij hen in. Na de opheffing van de Sociëteit van Jezus in 1773 werd hij kartuizer te Gent, waar hij in 1776 zijn professie aflegde. Van omstreeks 1778 tot 1783 was hij vicaris van het kartuizerklooster te Leuven. Na de afschaffing van dit convent in 1783 leefde hij als wereldlijk priester in het Leuvense verder. Hij overleed in 1797. Meermaals drukte hij in zijn gedichten de spijt uit geen kartuizer meer te zijn.

BRUNO VAN HEUSDEN, *Gedichten*, uitgegeven door P.C. CASSIER, Antwerpen, 1856; DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 404 (+ *Suppl.*), 2464; C. C[OPPENS], *Reisindrukken uit 1789*, Ascania, 20, 1977, p. 127-128; ID., *De kartuizer-dichter Bruno van Heusden (1738-1797)*, Eigen Schoon en De Brabander, 61, 1978, p. 213.

De voorlaatste prior van het Nieuwpoortse kartuizerklooster, THÉODORE AUGUSTIN MANN, was een zeer vruchtbaar schrijver op alle gebieden. Hij is in 1735 in Yorkshire geboren uit anglicaanse ouders. Na studies te Londen begaf hij zich in 1754 naar Frankrijk, waar hij zich twee jaar later tot het katholicisme bekeerde. Vervolgens was hij van plan een militaire carrière in Barcelona op te bouwen. Hij keerde dit plan de rug toe en vertrok naar België om in te treden bij de Engelse kartuizers te Nieuwpoort. In 1759 legde hij zijn professie af. Van 1764 tot 1777 fungeerde hij als prior. Dan verliet hij de kartuizerorde, blijkbaar omdat hij zijn wetenschappelijke arbeid niet in overeenstemming kon brengen met de kartuizerroeping. Op dat ogenblik was hij reeds sedert 1774 lid van de Académie Royale des Sciences, des Lettres et des Beaux-Arts te Brussel. Hij leefde als wereldlijk priester te Brussel verder, waar hij zich volledig aan de wetenschap wijdde. Nochtans bleef hij door briefwisseling met zijn oud-confraters van Nieuwpoort het contact bewaren. Hij stierf te Praag in 1809. Zijn bibliografie bevat 182 verschillende titels in het Latijn, Frans of Engels. Een gedeelte ervan bestaat slechts in handschrift; de meeste echter werden gedrukt, o.a. in de *Mémoires académiques de Bruxelles*. In zijn werken handelde hij over volgende onderwerpen: geschiedenis, hydrografie, linguïstiek, fysica, godsdienst,

metafysica, meteorologie, demografie, geografie, landbouw, visvangst, vulcanologie, reisbeschrijvingen, geneeskunde en numismatiek.

DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 274; ID., Mann, *Théodore Augustin*, Nationaal Biografisch Woordenboek, VII, 1977, kol. 543-545; ID., *Chartreuse de Sheen Anglorum à Nieuport*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1238, 1249, 1257-1258.

BRUNO (in de wereld Jacobus-Augustinus) DESMET, geboren te Harelbeke in 1754, deed in 1779 professie in het Brugse kartuizerklooster. Na de opheffing van de kartuis in 1783 ging hij zonder enige officiële functie bij zijn moeder in Harelbeke wonen. Daar hij weigerde de eed van haat tegen het koningschap en van trouw aan de republiek af te leggen, werd hij door de Franse overheid naar het eiland Ré (westkust van Frankrijk) verbannen. Over zijn deportatie en zijn gevangenschap hield hij een *Dagregister van hetgenen voorgevallen is gedurende de vervoering naar het eiland Ré* bij. Na zijn invrijheidstelling in 1800 werd hij benoemd tot geestelijk directeur van de gasthuiszusters in zijn geboorteplaats. Hij is in deze functie in 1832 overleden.

L. SLOSSE, *Rond Kortryk of Schetsen over de prochien van het oud bisdom van Doornyk, liggende in de voormalige dekenijen van Helkyn, Kortryk & Wervick*, I, Rousselare, 1898-1903 (herdr. Handzame, 1977), p. 444-445; R. CAUWE, *Harelbeekse geestelijkheid tijdens de „Beloken Tijd”*, De Leiegouw, 17, 1975, p. 190-192; DE GRAUWE, *Prosopographia*, nr. 421; *Beelden uit het verleden: Harelbeke, Bavikhove, Hulste, Stasegem*, uitgegeven door de heemkundige kring „De Roede van Harelbeke”, Tielt-Amsterdam, (1978), p. 18; J. DE GRAUWE, *Chartreuse du Val-de-Grâce à Bruges*, Monasticon Belge, III. Province de Flandre Occidentale, 4, Liège, 1978, p. 1229.

F. HENDRICKX